

відповідальність за недобросовісну конкуренцію, котра досягається через накладання штрафу. Штраф правопорушник повинен погасити в 30-денний строк з часу його отримання, в іншому випадку буде стягуватися пеня, котра становить один відсоток від загальної суми штрафу за кожний день прострочення.

Підсумовуючи, зазначимо, що під недобросовісною конкуренцією розуміють незаконну діяльність суб'єктів господарювання, що існує всупереч загальним та прийнятим принципам, торговим та іншим правилам та методам ведення бізнесу, що негативно впливає на економіку держави. Особи, які постраждали від недобросовісної конкуренції, мають здатність захистити свої права та інтереси передбаченими механізмами захисту. До таких механізмів належать: адміністративний метод захисту прав, судовий метод, метод звернення до ДФС та самозахист. До того ж, законодавством також передбачено адміністративну відповідальність за недобросовісну конкуренцію, котра досягається через накладання штрафу.

1. Захист від недобросовісної конкуренції (цивільно-правовий аспект): автореф. дис. канд. юрид. наук. К., 2010. 18 с.

2. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції Г. Андрощук, С. Шкляр; Нац. акад. правових наук України, НДІ інтелектуальної власності та ін. К.: Юстініан, 2012. 471 с.

А. НОВІКОВА

студентка спеціальності
«Міжнародне право»

Науковий керівник:

Роман ЄДЕЛЄВ

доцент кафедри міжнародних
відносин Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна),
кандидат юридичних наук

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОЇ ДОКТРИНИ ТАЛІБАґУ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Талібан – це радикальний релігійно-воєнізований мусульманський рух під впливом якого у 1996 р. було сформовано ультраконсервативний політичний режим в Ісламській Державі Афганістан [1]. Через свою жорстокість відносно громадян, цей репресивний режим було визнано

терористичним у Канаді (2013 р.), Російській Федерації (2003 р.), Республіках Таджикистан (2006 р.), Киргизстан, Казахстан та багатьох інших країнах світу. У 2001 році, після Нью-Йоркського теракту 11 вересня, правління талібів військовими силами США разом із антиталібанськими афганськими угрупованнями було відсторонено від влади. Однак, унаслідок виведення американських військ із території Афганістану 16 серпня 2021 р. Талібан знову захопив владу в країні. В умовах геополітичних викликів сьогодення неоднозначність політики талібів є актуальною темою для досліджень та аналізу в контексті історичного розвитку міжнародного права.

Сьогодні питання верховенства права та впливу релігійної доктрини на нього постало в Афганістані особливо гостро. Доктрина талібів ґрунтується на шаріаті, який в свою чергу базується на Корані, розповідях про життя пророка Мохаммеда та постановах релігієзнавців, утворюючи моральну та правову основу ісламу. Унаслідок формування такої суперечливої парадигмальної бази виникає проблема трактування правових постулатів на яких будується інституційний устрій цілої країни. Так, одне тлумачення шаріату могло надати жінкам широкі права, тоді як інше навпаки. Критики стверджують, що деякі обмеження під виглядом ісламського права жінок талібами насправді виходять за межі шаріату. Тлумачення шаріату є предметом дебатів у всьому мусульманському світі [2; 3]. Адже коли таліби стверджують, що вони запроваджують закони шаріату, це не означає, що вони роблять це у спосіб, з яким погодяться провідні ісламські вчені чи інші ісламські авторитети.

Загалом релігійна доктрина талібів ґрунтується на таких ідеях [3; 4; 9]:

- воєнізованого джихаду – боротьбі із «загальною невірою» (будь-яка людина, яка не є прихильником ісламу вважаються невірною);
- створення національної ісламської держави з теократичним устроєм (таліби виступають проти дії демократичних інститутів);
- здійснення ментально-консервативної ісламської революції (повернення до середньовічного устрою), що передбачає встановлення суворого дотримання морального кодексу ісламу, норм шаріату та ісламського права.

На основі цих націоналістичних ідей таліби бажають створити власну нову державу – Ісламський емірат Афганістан, що розташовуватиметься на території Афганістану і деяких провінціях Пакистану.

Однією з важливіших проблем нового державного устрою в Афганістані є встановлення принципу верховенства права. Цей принцип потрібен для встановлення справедливості, рівноправності та надання громадянам відчуття безпеки та впевненості в майбутньому. Для його відтворення головним чином мають виконуватися наступні вимоги: по-перше, закони повинні бути чіткими, легкодоступними і не мати зворотної сили; по-друге, усі державні установи, включаючи членів правлячої влади, мають бути підзвітними закону; по-третє, формування незалежних,

неупереджених судів у державі [2]. Практика його реалізації передбачає також: розподіл влади та її децентралізацію; пряму участь народу у політиці країни в рамках прозорого виборчого процесу тощо.

Деякі дослідники стверджують, що іслам є ідеальним прикладом верховенства права та розподілу влади, оскільки мусульманське право, не знаходиться під контролем правителя, а розвивається улемами – окремим класом авторитетних мусульманських знавців [5]. Інші ж зауважують, що улеми та мусульманські правителі часто об'єднуються заради відстоювання спільних інтересів, збереження політичних позицій улемів та влади правлячої еліти [6]. До прикладу так було і в Афганістані.

Унаслідок дії системи, що була запроваджена в Ісламській Республіці Афганістан (президент як глава держави мав наглядові повноваження за всіма трьома гілками влади) статус незалежних судів було нівельовано. Однак у минулому Талібан також не вживав інституційних заходів для захисту суддів від політичного тиску. Наразі, у зв'язку з необхідністю виходу з міжнародної ізоляції, подолання економічних проблем та легітимізації своєї влади, Талібан намагається проводити політику мирного співіснування.

Попри протиріччя політику Талібану підтримало багато країн. Так, США вбачають для себе енергетичну і стратегічну цінність Афганістану. Він є важливим для потенційного прокладання маршруту експорту нафти і газу з Центральної Азії до Аравійського моря [3]. Через що у 2020 р. тогочасний президент США Д. Трамп та союзники по НАТО домовились укласти угоду з талібами. В обмін на виведення американських військ таліби зобов'язувалися захищати громадянські права, а також не дозволяти діяти на підконтрольних їм територіях терористичним організаціям, зокрема Аль-Каїді. Після захвату у 2021 р. талібами Кабулу прем'єр-міністр Пакистану Імран Хан заявив: «В Афганістані щойно розірвали кайдани рабства» [10]. 26 вересня 2021 р. для обговорення можливостей здійснення двосторонньої торгівлі відбулася зустріч посла Казахстану і виконуючого обов'язки міністра закордонних справ Талібану Аміра Хана Муттакі [4]. Зручним геополітичним інструментом таліби стали й для Ірану [7]. По-перше, на заході Афганістану утворюється буферна зона проти загрози так званої Ісламської держави вздовж її східного кордону. По-друге, Іран використовує свої зв'язки з талібами для реалізації своєї геополітичної програми в Південній і Центральній Азії, а також на Близькому Сході. Для Росії, окрім ресурсних питань важливою є й проблема поширення в регіоні ісламістського фундаменталізму. Талібан вона розглядає як засіб стримування цих ідей. Підтвердженням зацікавленості Росії у талібах слугує те, що вона не закрила своє посольство у Кабулі після його захоплення. У поясненнях зближення Росії і талібів часто звертаються до теми антиамериканізму [8]. Стратегією Європейського Союзу є захист населення Афганістану, а також запобігання того, щоб терористичні угруповання, такі як Аль-Каїда зміцнилися на цих територіях. Ангела Меркель закликала Міжнародний валютний фонд і

Світовий банк надати допомогу Афганістану, аргументувавши це так: «Нікому з нас не вигідний крах всієї фінансової системи в Афганістані» [11]. Китай – ще одна зацікавлена сторона. 23 вересня 2021 р. міністр закордонних справ Китаю Ван І під час переговорів із міністрами «Великої двадцятки» закликав своїх колег розморозити іноземні активи Афганістану і припинити «політичний тиск» на Талібан [10]. Інтерес Китаю до Афганістану полягає в економічних вигодах (експорт Китаю у 2019 р. оцінюється приблизно в 600 млн. доларів), видобутку корисних копалин і включенні Афганістану до свого проекту «Новий шовковий шлях» [4]. Також Китай хвилює проблема уйгурів – корінного народу Східного Сінцзян-Уйгурського автономного району, що сповідує іслам. Китай сподівається, що таліби допоможуть його присмирити або хоча б не будуть надавати йому допомогу.

17 серпня 2021 р. на прес-конференції в Кабулі представник Талібану Забіхулла Муджаїд запевнив міжнародне співтовариство стосовно того, що, відповідно до законів шаріату, таліби зобов'язуються оберігати права жінок і не піддавати їх дискримінації [9]. Утім, попри ці запевнення, Талібан не відмовляється від своєї схильності до дебандизму та радикальних способів дотримання ісламських постулатів. Amnesty International, Міжнародна федерація за права людини (FIDH) та Всесвітня організація проти тортур (ОМСТ) оприлюднили документальні підтвердження широкомасштабного тиску на права людини, що здійснюються талібами з моменту захоплення ними Кабула, а також заявили, що Талібан послідовно відкидає всі досягнення в галузі прав людини, яких вдалося досягти за останні двадцять років.

Отже, міжнародні відносини Талібану формуються дуже складно. На даний момент твердити про цілковите визнання влади Талібану в Афганістані зарано але його урядування в даному регіоні є тим фактом, з яким доводиться рахуватися світовій спільноті. Попри те, що його владу переважно не визнають, він є активним учасником провадження міжнародної політики та міжнародного права. Сьогодні різні країни світу по різному вибудовують свою політику у цій ситуації: хтось активно засуджує Талібан, як Таджикистан; хтось, не зважаючи на розбіжності, шукає вигоду, як Іран; хтось проявляє активну підтримку, як Пакистан і Китай. Відтак, боротьба за вплив у регіоні триває.

Наразі Афганістан не має сильної та незалежної судової влади, що стало результатом небажання керівних осіб обрати демократичну систему стримувань та противаг. Також не вдалося розвинути принцип верховенства права, через що громадяни, що проживають на підвладній території не можуть почуватися у безпеці. Устрій країни будується на принципах шаріату. Ця релігійна ідеологія має вплив на всі сфери життя та є основною доктриною політики Талібану. Права жителів регіону порушуються, що критично протирічить встановленим у цивілізованому світі принципам демократії та нормам міжнародного права.

1. The Oxford Dictionary of Phrase and Fable. (2006). 812 с.
2. Haroun Rahimi (2021) The Taliban, the Afghan state and the rule of law *Jazeera Media Network*. URL: <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/9/1/the-taliban-the-state-and-the-rule-of-law>.
3. Fitchett J. (2001) War Alters Caspian Equation. *International Herald Tribune*. October 30.
4. Стендіш Р. (2021) Як Китай підтримує надії «Талібану» на міжнародне визнання. Азаттика. URL : <https://ukr.azattyq.org/a/beijing-cautiously-backs-taliban-s-hopes-of-international-recognition-in-afghanistan/31481536.html>.
5. Карпачова А.В. (2003) Історія руху «Талібан» у системі міжнародних відносин. Вага. РУДН сер. «Міжнародні відносини». С. 94-101.
6. Ramani S. (2017) What's Behind Saudi Arabia's Turn Away From the Taliban? *The diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2017/09/whats-behind-saudi-arabias-turn-away-from-the-taliban>
7. Majidiyar A. (2017) Iranian Support for Taliban Alarms Afghan Officials. *Middle East Institute*. URL : <https://www.mei.edu/publications/iranian-support-taliban-alarms-afghan-officials>.
8. Івшина О. Кодекс поведінки студента. Що є основою ідеології талібів? Бі-бі-сі URL: <https://www.bbc.com/russian/features-58271537>.
9. Вальтер Я., Кропман В. (2021) Афганістан: як уряди різних країн світу відносяться до талібів. URL :<https://www.dw.com/ru/afganistan-kak-pravitelstva-raznyh-stran-mira-otnosjatsja-k-talibam/a-59285135>.
10. Коваль І. (2021) «Талібан» хоче дипломатичного визнання та грошей від Німеччини. URL: <https://p.dw.com/p/3zvby>.

Вікторія ОХРИМЕНКО

студентка бакалаврату, координатор
юридичного клубу «Правова позиція»

Науковий керівник:

Віктор МУШЕНОК

професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права,
керівник юридичного клубу
«Правова позиція» Державного
торговельно-економічного університету
(м. Київ, Україна),
доктор юридичних наук, професор

**ОБОВ'ЯЗОК УТРИМАННЯ ДІТЕЙ ОСОБАМИ,
ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ**

Морально гостре питання позбавлення батьківських прав, на жаль, є поширеним в Україні. Слід звернути увагу, що проблема позбавлення батьківських прав є складною не тільки з юридичної, а з психологічної точки